

**THE DERIVATIVE TRANSFORMATION OF THE DENOMINATIVE VERBS IN  
THE EAST SLAVIC WRITTEN MONUMENTS OF XIV – XVII CENTURIES:  
COGNITIVE-ONOMASIOLOGICAL ASPECT**

*G. V. Kocherha, Candidate of Philological Sciences,  
Associate Professor of the Ukrainian Linguistics and Applied Linguistics  
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky  
(Cherkasy, Ukraine)*

e-mail: kocherga\_galina@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1000-3427>

*The article is devoted to the study of the denominative verb derivatives in the East Slavic written monuments of the XIV–XVII centuries. The linguo-mental mechanism of secondary notation (denominative derivatives) is established, which occurs at the stage of internal programming, where the connections of the primary value of the sign present in the language with its secondary value. Conceptual modeling of motivational processes of modular denominative verbs contains relations of thought model, images, mental functions and archetypes of the collective unconscious. The cognitive-onomasiological mechanism of modal motivation of the denominative verb derivatives is singled out, which outlines the motivational connection of onomasiological structure and semantics of verb nominees with structures of knowledge about the object of nomination.*

**Keywords:** *the denominative verbs, a motivation, a cognitive-onomasiological analysis, a semantic structure, a mode, a modal motivation, an onomasiological basis, a motivator, a concept.*

**Introduction.** The research of the language of East Slavic written monuments of the XIV–XVII centuries as a means of reflecting the national mentality, culture, worldview is a priority of modern linguistics. Cognitive onomasiology is a new linguistic and at the same time interdisciplinary field of knowledge, the tasks of which are to reveal the cognitive-semiotic mechanism of noun generation, to explain the connection of onomasiological word structure with knowledge structures about the object of nomination, to analyze the motivational patterns of the nominative units, that reflect the peculiarities of the national conceptual system, ethnic internalization of reality in connection with culture, customs, traditions, myths, the nature of ethnic groups. The research of the onomasiological structures of the denominative verbs of the language of East Slavic written monuments of XIV–XVII centuries in the projection on the psychomental structures of consciousness is promising and **relevant**.

**The analysis of recent research and publications.** Cognitive onomasiology, of course, uses the significant theoretical potential of derivatology. This is evidenced by the works of G. Vynokur, O. Zemskaia, I. Ulukhanov, O. Tikhonov, V. Nemchenko, O. Kubryakova, M. Dokulil, G. Marchand, V. Doroshevsky, R. Lisa, G. Brekle, D. Worth, I. Kovalik, I. Vykhovanets, S. Bevzenko, T. Vozny, V. Nimchuk, K. Horodenska, V. Horpynych, I. Yatsenko, L. Didkivska, N. Klymenko, L. Humetska, L. Yurchuk and others). The problem of motivation in linguistics is relevant and debatable. The article is devoted to one of the types of associative-terminal motivation – the modal motivation, where the denominative verbs motivated on the basis of modus – a positive or negative attitude to a particular object or phenomenon, is the motivator.

**The purpose of the article** is to investigate the modal motivation, and to characterize the onomasiological structure of the denominative verbs motivated on the basis of modus.

**Materials and research methods.** The research methodology is outlined by the complex use of methods used in modern linguistics, in particular cognitive-onomasiological, descriptive, component, transformational, distributive, comparative, valence, comparative-historical methods of studying the semantic structure of verb units. This technique makes it possible to model the motivational structure of word meanings at the semantic level.

**Research results and their discussion.** In the article we follow the scientific concept of O. Selivanova. Modus motivation is due to the selection of the motivator on the basis of its evaluative perception by native speakers as a sign. According to the concept of S. Balli, a sentence consists of two parts: dictum and mode, which complements the dictum part. According to the provisions of the theory of S. Balli, the mode expresses «different shades of feelings or will» [1, p. 211].

Modus corresponds to the category of modality available in the language. Modality in the grammatical aspect is considered as a special category based on the attitude of expression to reality and the establishment of this relationship by the speaker, as well as expresses the assessment of the expressed opinion and the way it is expressed. V. Vinogradov for the first time characterized the lexical and grammatical status of the category of modality and distinguished objective and subjective modality [3, p. 594]. In the perspective of logic, modality has several varieties, one of which is axiological (evaluative), which has absolute (good, neutral, bad) and relative plans (better, worse, equally) [4, p. 111]. Evaluative components are distinguished in the sphere of the mode of judgment. W. Weinreich considered the attitude of the speaker in the categories of «approval – disapproval» of the content of the statement as one of the semantic universals [2, p. 175–176].

I. Ulukhanov, following other researchers, qualifies such motivation as expressive: the meaning of one word is not included in the meaning of another, but there is an expressive connection between these words [8, p. 5–20]. T. Matveeva believes that at the semantic level the motivator of such words of language is absent [5, p. 119]. M. Yantsenetska singles out such derivatives as those that have no semantic connection with motivators [9, p. 53].

Modus-motivated denominative verbs in East Slavic written monuments of the XIV – XVII centuries make up a small group, but most of them also use certain fragments of the associative-terminal part of the knowledge about the denoted. Therefore, modal motivation does not exist for such verbs in its pure form, correlates mostly with associative-terminal and is mixed. For example: **ВОЗДИЧИТИСЯ**. *Be come like a wild animal, get furious. Своего цесара не пощадиша и своег<о> сродника.. тако ся въздичиша. Флавий. Полонио Иерус., II, 4. XVI в. – XI в. (DRL, ed. 2, p. 288);* **ОГНОИТИ**, verb, cover with manure; desecrate. *Огноити дворъ. ЛЮЗР. I, 79 (1531). Образъ Божий огноил есте. ЛЮЗР. IДКИ, 226 (И. Выш.) (Тумченко, b. 2, p. 28);* **ОМЕДВИТИ**, омедвлю. Bring delight. *Гладостню словесъ твоихъ миръ весь омедви, въ всю землю изыдоша глаголи твои (ἐγλύκανεν). (Ж. Ио. Злат.) ВМЧ. Ноябрь 13–15, 1130. XVI в. (DRL, ed. 12, p. 364);* **ОСМОРОДИТИСЯ**, verb, stink. *Которыми [смолю, дегтемъ] бысь могль и помазати и осмородити. Пал. 657. (Тумченко, b. 2, p. 54);* **ЗАЮШИТИСЯ**, verb, get furious, get bloodthirsty. *Яко волци пастырообразные на стержк церковного лихонимства крѣпко сѣдятъ и заюшилися сѣть. ЛЮЗР. II, 240 (И. Выш) (Тумченко, b. 1, p. 299);* **БѢСОВАТИСЯ** verb, imper. 1. The same as to be furious in 1 meaning: *Таков во есть ее закон своевольный: с под ярма тѣснаго.. жития и пѣти, ведущаго во живот вѣчный, выламавшися и вискочивши, бѣяти, шалѣти и бѣсоватися (1608–1609 Виш. Зач. 202);* 2. (on what) to go mad, to rage: *Дад чого(ж) теде бѣсѣю(т)сѣ на бльгочестіе, если нѣ мае(т) мѣсѣ а ты мѣсо(м) его ведешъ, который есть вышше всѣкого*

примѣше(н)⊘ (Вільна, 1596 З. Каз. 90 зв.) (ULD, ed. 3, p. 151–153); Заядовитися verb, get angry, прыйсці ү шаленства. тые жолнере мѣстцы поведали шпат своимъ, иж зъ шчу того жолнера, хтоколвекъ былъ, бо не вѣдали жебы то Ѧтыла был, искры ѡкѣ бы шгнистые блискали сѡ, кды на нихъ заядовитившы сѡ гледел (Ѧтыла, 222) (HDBL, ed. 12, p. 8).

The denominative verb derivatives of the Old Ukrainian (Russian) language of the XIV–XVII centuries, given the semantic and categorical modifications of the verb with the status of the word, implemented in the motivational mechanisms of the verb word formation of written monuments of the XIV–XVII centuries at the level of conceptual relations of the synergetic system of the speaker's ethnic consciousness. For example, **КОБЗҮВАТИ**, verb, to disdain. **БҮЦѢМЪ** ти не кобзҮешъ цҮр пекъ тобѣ вѣгдай. **Довг 93** (Тумченко, b. 1, p. 369); **МЕРЗЯКА**, с.м. Disgust, disgusting-looking man → **МЕРЗИТИ**, verb, bring disgust, be nasty. **Бер. 28.** Завжды правда мерзитъ блҮдника. **Пал. 602.** Тоє введенє намъ пріємне быти не можетъ, али насъ барзо мерзити мҮситъ. **ѦП. 1756** (Тумченко, b. 1, p. 426); **ВЫХРОВАТИ** verb, imper., figurative, to live restlessly, boisterously: а ты(х) тежъ часо(в) герони(м) а(в)кҮсты(н).. докторове стые квитнѡли, и ерети(к) выхрова(л) вѡ а(н)кҮелин (1582 *Кр. Стр.* 51 зв.) (DUL, ed. 6, p. 102); **Бесновати**. Verb, to rage. **дочька моѦа злѣ бесноуетъ.** (Чэця, 320) (HDBL, ed. 1, p. 285); **Беситися** verb, go crazy. **которые нечистымъ дхҮм бесилисѡ и с тыхъ вѣси вывели** (Чэця, 106) (HDBL, ed. 1, p. 285); **Злютоватися** verb, have mercy. **Стравинский, нежко злютовавшисѡ надъ нимъ..живого пҮстил** (ѦВК, XX, 134, 1598) (HDBL, ed. 13, p. 19).

The analyzed array of the denominative verb units in the cognitive-onomasiological aspect contributes to the deepening of ideas about reflection in the national-linguistic picture of XIV–XVII centuries, in particular in its nominative processes, features of national consciousness, ethnic mentality, character, culture, customs, traditions of people. For example, **ОДѢТИНѢТИ**, verb, fall into childhood. **Нынѣ одѢтинѣлъ еси.** **ѦЮЗР. II, 220 (И.Выш.)** (Тумченко, b. 2, p. 35); **ВЫХВОСТАТИ** verb, brag. **того Григорка Василевича, іако фалшера ү дыбы выхвостат и з места прочъ посроткҮ мещанъ выслати розказали** (**ѦЮМ, XXXII, 136, 1578**); **ЗВЕТРЕТИ** verb, weathered, ruin strength. **галоҮныя үласцивасци. Вы есте соль земли если пак соль зветрееть..ни до чого вѣдет к томѣ** (Цяп., 6). **ПараҮн зветрити** (HDBL, ed. 12, p. 89); **ПОБѢСНѢТИ**, verb, become like a demon, go berserk. **Не толко подѢтинѣли, але смѣле мовлю, што и побѣснѣли.** **ѦЮЗР. II, 220 (И.Выш.)** (Тумченко, b. 2, p. 116); **ПОПОПЕЛѢТИ**, verb, turn to ashes. **Широкого авнства мазанки попопелѣти.** **ѦП. 1802** (Тумченко, b. 2, p. 171); **БҮТНѢТИ** verb, imper. rotten: **во наше(м) сьто(м) законѣ не находитсѡ и(ж) вы сьтын рѣчи имѣли гнити или вѣтнѣти** (к. XVI ст. а поч. XVII ст. *Кн. о лат.* 128 зв.) (DUL, ed. 3, p. 104); **ОТРҮПѢТИ**, verb, become a corpse. **ОтрҮпѣлъ, бездҮшенъ сталъ.** **ѦЮЗР. II, 207 (И. Выш)** (Тумченко, b. 2, p. 70); **ПАЩЕКОВАТИ**, verb, scold, slander, speak rude, lie. **Птяный то я бҮвши, пащековавъ на цнотливого чоловіка.** **Ѧк. Полт. с. (КФ. XXV, 239)** (Тумченко, b. 2, p. 89); **БѢСНОВАТИ**. The same as raving. **ЗаконодавцҮ законъ положити начынъши и на скеҮиньн снѣ насльпаше вѢснҮяи и не постѣла ихъ** (βαιμονίων). **Панд. Ѧнт. XI (Ѧмф.), XI в.\*** (DRL, ed. 1, p. 154); **БѢСНОВАТИСЯ**, be insane, demon possessed. (1553): **И не терпя богъ злҮ начинаниа, попҮсти на него гнѣвъ свой, и нача вѢсноватися, злѣ мҮчимъ отъ него, и языкъ свой долҮ извѢсившҮ, и на много время такъ мҮчимъ, и кричаше розными гласы, и по мҮчении злҮю свою ересь начатъ исповѣдати.** **Львов. лет. II, 542.** (DRL, ed. 1, p. 154);

**ДИЧАТИ.** Get wild, get ferocious. Дичаю (*ἀγριαίνω*). Влх. Гловарь, 11, XVII в. Дичаю а свирѣпствую. Алф.<sup>1</sup>, 63 об. XVII в. (DRL, ed. 4, p. 247); **ДОМАЯТИСЯ.** 1. By exerting excessive effort to achieve result. А видите вы и сами, каково от царя литовскому послѣ бережение, чего онъ домаялся. Крым. д. II, 379. 1517 г.; 2. Enduring hardships, live to see a moment. Какъ до воды домаялись, весною на плотахъ поплыли. Ав. Ж., 181. 1673 г. (DRL, ed. 4, p. 308); **ЗАПОВѢТРИВАТИ.** Infect, plague (?). Гетманъ Брюховецкой... безо всякия причины невинное надъ Московскими служилыми людьми, которые въ Гадичѣ его жъ богоотступника оберегали, кроворазлитие учинилъ, и смертоносный свой ядъ всѣмъ явно излилъ, которымъ смрадомъ невинное заповѣтриваетъ въ малороссийскихъ городѣхъ христіанство. СГГД IV, 217. 1668 г. (DRL, ed. 5, p. 257); **ЗАПУСТѢВАТИ.** To bring to a state of decline, desolation, destruction. Орѹшащии храмы чюжини или запустѣвающе ограженни, яно да сблюдѹтъ своя или съзижѹтъ, рѹки имъ отсѣчи (*ή ἀχρειοῦντες*). Кн. законные, 62. XV в. к XII-XIII вв. (DRL, ed. 5, p. 282); **ГНОИТИ, ГНОИТИСЯ.** 1. Rot (bring to rotting). Поставилъ тотъ Ларионъ дворъ себѣ... и съ своихъ хоромъ водной потокъ попустилъ на наши домовые Никольские дворишка и заплоты и хоромы ꙗ нашихъ дворовъ гноитъ. АХУ III, 64. 1628 г.; 2. Удобрять. Прже тамо насѣютъ вобѹ... после его заорѹют... и тѣмъ то добрѣ гноятъ землю. Назиратель, 302. XVI в. (DRL, ed. 4, p. 46); **ЗВѢРИТИСЯ.** Get angry. Толико есть смиреномѹдрне добро! толико есть прибытокъ не хапатися еже отъ инѣхъ ꙗкоризнами, ниже звѣритися противѹ искрѣняго досадамъ. ВМЧ, Сент. 14А24, 835. XVI в. (DRL, ed. 5, p. 351). The cognitive-onomasiological approach in the study of nominative processes of the denominative verbs in the East Slavic written monuments of the XIV–XVII centuries allowed to qualify motivation as «a through linguistic-psychomental operation of forming an onomasiological structure based on the choice of motivator from the motivational base of the structure of knowledge about the denoted in a complex system of connections of different cognitive functions of ethnic consciousness» [7, p. 160]. The modification of the word-forming processes of the denominative derivatives in the East Slavic written monuments of the XIV–XVII centuries is due to the connotation of onomasiological bases, which is based on the evaluative and emotional perception of native speakers of the sign of the motivator.

**Conclusions and prospects.** Thus, modal motivation determines the selection of the motivator on the basis of its evaluative perception by speakers as a sign. Modus-motivated denominative verbs in the written monuments of the XIV–XVII centuries form a small group, most of them also rely on certain fragments of the associative-terminal part of the concept, thus combined with the associative-terminal motivation, which helps to deepen the idea of the national-linguistic picture of the Ukrainian ethnic group and the specifics of nominative processes, which will be the prospect of further research.

#### Bibliography

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / пер. с фр. изд. Е. В. Вентцель, Т. В. Вентцель. Москва : Изд-во иностр. лит., 1955. 416 с.
2. Вейнрейх У. О семантической структуре языка. *Новое в лингвистике*. Москва : Прогресс, 1970. 275 с.
3. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове). Москва : Высшая школа, 1986. Изд. 3-е. 605 с.
4. Горский Д. П., Ивин А. А., Никифоров А. Л. Краткий словарь по логике. Москва : Просвещение, 1991. 157 с.
5. Матвеева Т. В. Парадоксальная внутренняя форма слова (на материале диалектных глаголов). *Актуальные проблемы лексикологии и словообразования*. Новосибирск : Изд-во Новосибирского ун-та, 1979. 270 с.

6. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология : монография. Київ : Фитосоцицентр, 2000. 247 с.
7. Селиванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
8. Улуханов И. С. Мотивация и производность (о возможностях синхронно-диахронического описания языка). *Вопросы языкознания*. № 2. 1992. С. 5–19.
9. Яценецкая М. Н. Семантические вопросы теории словообразования. Томск : Изд-во Алтайского ун-та, 1979. 205 с.

#### Список використаних джерел

ГСБМ – Гістарычны Слоўнік беларускай мовы / АН Беларускай ССР ; Інстытут мовознаўства імя Якуба Коласа. Мінск : «Навука і тэхніка», 1984.

СРЯ – Словарь русского языка XI–XVII вв. / АН СССР ; Институт русского языка. Москва : Наука, 1976–1978.

СУМ – Словник української мови XVI – пер. пол. XVII ст. / НАНУ ; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2004. Вип. 1–12.

Тимченко – Матеріали до Словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. / Упор. В. В. Німчук, Г. І. Лиса ; НАНУ ; Українська Вільна Академія Наук у США. Київ – Нью-Йорк, 2002. Кн. 1. 512 с.

#### References

1. Balli, Sh. (1955). *Obshchaia lingvistika i voprosy frantsuzskogo yazyka* [General Linguistics and Questions of the French Language]. Transl. from 3rd fr. ed. E. V. Wentzel, T. V. Wentzel. Moskva : Publishing house of foreign. lit., 416 (in Russ.).
2. Weinreich, U. (1970). *O semanticheskoy strukture yazyka* [On the Semantic Structure of Language]. In : *Novoye v lingvistike* [New in linguistics]. Moskva: Progress, 275 (in Russ.).
3. Vinogradov, V. V. (1986). *Russkiy yazyk (Grammaticheskoe ucheniye o slove)* [Russian Language (Grammar Doctrine of the Word)]. Izd-ye 3-ye. Moskva: Vysshaya shkola, 605 (in Russ.).
4. Gorskiy, D. P., Ivin, A. A., Nikiforov, A. L. (1991). *Kratkiy slovar' po logike* [A Brief Dictionary of Logic]. Moskva: Prosveshcheniye, 157 (in Russ.).
5. Matveyeva, T. V. (1979). *Paradoksalnaya vnutrennyaya forma slova (na materiale dialektnykh glagolov)* [Paradoxical Inner Form of a Word (based on dialect verbs)]. In : *Aktual'nyye problemy leksikologii i slovoobrazovaniya* [Actual problems of lexicology and word formation]. Novosibirsk: Izd-vo Novosibirskogo un-ta, 270 (in Russ.).
6. Selivanova, E. A. (2000). *Kognitivnaia onomasilogiia : monografiya* [The Cognitive Onomasilogy : monograph]. Kiev: Phytosociocenter, 247 (in Russ.).
7. Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napryamy ta problem* [Modern Linguistics: Directions and Problems] : Pidruchnyk. Poltava: Dovkilliya-K, 712 (in Ukr.).
8. Ulukhanov, I. S. (1992). *Motivatsiya i proizvodnost (o vozmozhnostyakh sinkhronno-diaxronicheskogo opisaniya yazyka)* [Motivation and Productivity (on the Possibilities of Synchronous-Diachronic Language Description)]. In : *Voprosy yazykoznavniya* [Questions of linguistics], 2, 5–19 (in Russ.).
9. Yantsenetskaya, M. N. (1979). *Semanticheskiye voprosy teorii slovoobrazovaniya* [Semantic Questions of the Theory of Word Formation]. Tomsk: Izd-vo Altayskogo un-ta, 205 (in Russ.).

#### Sources

1. *Histarychny Sloўnik bielaruskaj movy* (1984). [Historical Dictionary of the Belarusian Language] / АН Беларускай ССР Інстытут мовознаўства імя Якуба Коласа. Мінск: Навука і тэхніка (in Bel.).
2. *Slovar russkogo yazyka XI–XVII vv.* (1976–1978). [Dictionary of the Russian language XI–XVII centuries] / АН СССР Інститут русскаго yazyka. Москва: Из-во «Наука» (in Russ.).
3. *Slovyk ukrayinskoyi movy XVI – per. pol. XVII st.* (2004). [Dictionary of the Ukrainian language XVI – the first half of XVII century] / НАНУ Інстытут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 1–12. Lviv (in Ukr.).
4. Тимченко (2002). *Materialy do Slovyka pysemnoyi ta knyzhnoyi ukrayinskoyi movy XV–XVIII st.* / Ye. Tymchenko [Upor. V. V. Nimchuk, H. I. Lysa]. NANU Ukrayins'ka Vilna Akademiya Nauk u SSNA. Kyuyiv – Nyu-York, Kn.1, 512 (in Ukr.).

### Г. В. КОЧЕРГА. ДЕРИВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДІМЕННИХ ДІЄСЛІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ПИСЕМНИХ ПАМ'ЯТКАХ XIV–XVII СТ.: КОГНІТИВНО-ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

*Актуальність.* Статтю присвячено дослідженню відіменних дієслівних дериватів у східнослов'янських писемних пам'ятках XIV–XVII ст. Вивчення ономазіологічних структур відіменних дієслів східнослов'янських писемних пам'яток XIV–XVII ст. у проєкції на психоментальні структури свідомості є перспективним та актуальним.

**Мета статті** – проаналізувати модусну мотивацію і схарактеризувати ономасіологічну структуру відіменних дієслів, мотивованих на підставі модусу.

**Матеріали, методи та методика дослідження.** Джерелом дослідження слугували «Матеріали до Словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст.» Є. Тимченка [упор. В. В. Німчук, Г. І. Лиса]. НАНУ Українська Вільна Академія Наук у США (Київ–Нью-Йорк, 2003); Гістарычны Слоўнік беларускай мовы / АН Беларускай ССР ; Інстытут мовознаўства імя Якуба Коласа. Мінск : Навука і тэхніка, 1984; Словарь русского языка XI–XVII вв. / АН СССР ; Институт русского языка. Москва : Наука, 1976–1978; Словник української мови XVI – пер. пол. XVII ст. / НАНУ ; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Вип. 1–12. Львів, 2004. Методологія дослідження окреслена комплексним використанням методів, застосовуваних у сучасній лінгвістиці, зокрема когнітивно-ономасіологічного, описового, компонентний, трансформаційний, дистрибутивний, зіставний, валентнісний, порівняльно-історичного – для дослідження семантичної структури дієслівних одиниць. Ця методика дала змогу змодельовати мотиваційну структуру значень слова на семному рівні.

**Результати дослідження та їх обговорення.** Стаття ґрунтована на науковій концепції О. О. Селіванової, відповідно до якої модусна мотивація зумовлена селекцією мотиватора на підставі його оцінного сприйняття носіями мови як знака. За концепцією Ш. Баллі, речення складається з двох частин: диктуму і модусу, що доповнює диктумну частину. Згідно з положеннями теорії Ш. Баллі, модус виражає різні відтінки почуттів або волі. Модус співвідносний із наявною в мові категорією модальності. На думку О. О. Селіванової, модальність у граматичному аспекті витлумачена як особлива категорія, що ґрунтована на відношенні висловлення до дійсності і встановленні цього відношення мовцем, а також виражає оцінку висловлюваної думки та способу її вираження.

У статті з'ясовано лінгвоментальний механізм вторинного позначення (відіменних дериватів), що відбувається на етапі внутрішнього програмування, де й можливе встановлення конекції первинного значення наявного в мові знака з його вторинним значенням. Концептуальне моделювання мотиваційних процесів модусних відіменних дієслів містить реляції мисленнєвої моделі, образів, психічних функцій та архетипів колективного позасвідомого, що яскраво демонструє національно-культурні особливості мовної системи східнослов'янських писемних пам'яток XIV–XVII ст. Виокремлено когнітивно-ономасіологічний механізм модусної мотивації відіменних дієслівних дериватів, що окреслює мотиваційний зв'язок ономасіологічної структури і семантики дієслівних номінацій зі структурами знань про об'єкт номінації та відображає етнопсихологічні особливості соціуму й формування його менталітету.

**Висновки й перспективи.** Відіменні дієслова в східнослов'янських писемних пам'ятках XIV–XVII ст. демонструють культуроакумулятивні особливості, у структурі яких простежено мотивований етноконцепт із чітко вираженою фреймовою моделлю, яка зорієнтована на концептуально-національно-мовну картину світу етносу, що є сегментом поняттєвого та модусного архетипу мовно-культурного коду. Модусна мотивація відіменних дієслів зумовлює селекцію мотиватора на підставі його оцінного сприйняття мовцями як знака в етнолінгвотрадиції. Модусно мотивовані відіменні дієслова в писемних пам'ятках XIV–XVII ст. становлять нечисельну групу, більшість із них конотують певні фрагменти асоціативно-термінальної частини концепту, поєднуючись з асоціативно-термінальною мотивацією, що сприяє поглибленню уявлення про національно-мовну картину світу етносів та про специфіку номінативних дериваційних процесів. Діахронне дослідження відіменного дієслівного словотвору в когнітивно-ономасіологічному аспекті дає змогу простежити творення дієслівної семантики в просторі і часі та інтерпретувати динаміку ресурсності в семантико-синтаксичній побудові, що й становитиме перспективу подальших наукових студій.

**Ключові слова:** відіменні дієслова, мотивація, когнітивно-ономасіологічний аналіз, семантична структура, модус, модусна мотивація, ономасіологічний базис, мотиватор, концепт.

Надійшла до редакції 16.06.21

Прийнято до друку 05.08.21